

SZECSKÓ KÁROLY

A Népújság (1869–1893)

Az első katolikus hetilap Magyarországon

A *Magyar Könyvszemle* 1996. 2. számában közreadta *Az első római katolikus könyv- és folyóiratszemle hazánkban: Irodalmi Szemle 1876–1893 c. közleményünket*.*

Dolgozatunkban közöltük Luga Lászlónak (1840–1905) az *Irodalmi Szemle* szerkesztőjének és kiadójának életrajzi adatait (244–245), így most annak megismérlésétől eltekintünk, s egy újabb közleményünkben Luga László *Népújság* (1869–1893) c. hírlapjáról szólunk, amely orgánium az első katolikus hetilap volt hazánkban.

Luga László nagyszerű vállalkozása volt 1869 őszén a *Népújság* című politikai és vegyes tartalmú lap megindítása. Az újság elindításáról november 12-én az alábbi részletes levélben számolt be az érseknek:

„A legtisztább örömtől áthatva ragadok tollat, hogy Nagyméltóságodat a legújabb egri, katolikus, szépirodalmi mozzanatról alázattal értesítsem.

Érezve egy katolikus politikai, főleg egyházipolitikai néplap égető szükségességét, egy ilyen kiadására Nagyméltóságod fiatalabb egri papjai közül néhányan, u.m. Debreczeni János¹, Katinszky Gyula², Lojtkó Mihály³, Sebők László⁴, Sivampel Jó-

* MKsz 1996. 2. sz. 244–251.

¹ Debreczeni János 1836. március 21-én született. Elemi és középiskolai tanulmányait Szegeden végezte. 1854-től egri papnövendék volt. 1859-ben szentelték pappá. Ezt követően több helyen volt káplán, majd lelkész. 1868-ban került Egerbe, amikor is a Foglár-intézet aligazgatójának nevezték ki. 1872-től karcagi plébános volt. 1886-ban címzetes kanonok. 1890 májusában tényleges kanonoki címet nyert, s az év őszén az egri Papnevelő Intézet kormányzójának nevezték ki. 1914-ben érsekhelyettes lett. Még ebben az évben címzetes püspöki rangot kapott. 1920-ban nagyprépostnak nevezték ki. Egyházi tevékenységén kívül irodalmi munkásságot is kifejtett. 1921. március 25-én halt meg. (Egri Népújság, 1921. márc. 27.)

² Katinszky Gyula 1841. február 19-én született Rimaszombaton. Középkiskoláit Rozsnyón, Miskolcon és Egerben végezte. Ezt követően Egerben lett papnövendék, ahol 1863-ban szentelték fel. Felszentelése után káplán, majd egy grófi család nevelője lett. 1869–1889 között az egri fiú tanítóképző pedagógiai tanára volt. 1889–1909-ig a tanítóképző igazgatói funkcióit látta el. 1913. október 16-án halt meg Egerben. (BENKÓCZY Emil: *Pyrker első magyar tanítóképzője*. Eger, 1928. 198–199.)

³ Lojtkó Mihály 1833-ban született Gyöngyösön. 1856-ban Egerben szentelték pappá. 1859-től az egri fiú tanítóképző tanára és a Foglár-intézet aligazgatója volt. 1874-től besenyszögi, majd gyöngyösi plébános. 1882-ben halt meg. Egyházirodalmi téren is működött. (BENKÓCZY: *i. m.* 206.)

zsef⁵, Vincze Alajos⁶, Vocher Alajos⁷, Zsaskovszky József⁸, Zsendovics József⁹ és az alulírottak vállalkoztak.

Azonban, hogy a lap, melynek címe Népújság, a politikai, vagy legalább az a körül forgó kérdésekhez is hozzászólhasson, az 1848. XVIII. tc. III. fejezet 30. paragrafusa értelmében 5000 forint óvadékra volt szükség. Ez összeg letévéseért fent nevezettek a méltóságos főképtalanhoz folyamodtak. A főképtalan lelkesülve karolta fel az ügyet, s f. hó 9-én tartott tanácskozmányában, midőn az 5000 forintnyi óvadék letévést elhatározta, egyszersmind pártfogását is ajánlotta, kebléből pedig három tagod Danielik János,¹⁰ Lengyel Miklós¹¹ és Tárkányi Béla¹² kanonok urakat küldi

⁴ Ethei Sebők László 1840. június 25-én született Gyöngyösön. 1859-től a Központi Papnevelő Intézet növendéke volt, ahol a növendék papság Egyházirodalmi Iskolájának elnökeként tevékenykedett. Már ekkor írt verseket és fordított. 1864-től az egri fiú tanítóképző tanára volt. 1868-tól teológiai tanárként működött. 1875-től gyöngyösi plébános. 1881-ben halt meg. (BENKÓCZY: *i. m.* 206.)

⁵ Sivampel József 1830. január 20-án született Egerben. 1856-tól egri papnövendék volt. 1862-ben szentelték pappá, majd Hevesen és Arlón volt káplán. 1868-ban egri karkáplánnak és a képző tanárának nevezték ki. Természettudományi szakíróként is működött. (BENKÓCZY: *i. m.* 206–207.)

⁶ Vincze Alajos 1839. június 12-én született Pélyen. Középszkoláit Egerben végezte. 1857-től egri papnövendék volt. 1863-ban szentelték pappá, majd több helyen kápláni funkciót látott el. 1868-ban egri hitszónokká és a fiú tanítóképző intézet tanárává nevezték ki. 1892-től a tanítóképző igazgatója volt. 1898-ban Kápolnára került plébánosnak. Jelentős szépírói tevékenysége is. 1919-ben halt meg Kápolnán. (BENKÓCZY: *i. m.* 196–198.)

⁷ Vocher Alajos 1824-ben született. 1844-ben szentelték pappá, majd több helyen volt káplán. 1849-ben Egerben papneveldei tanulmányi felügyelő, majd gimnáziumi és tanítóképző intézeti tanár volt 1859-ig. Ezt követően Harsányon lett plébános. (BENKÓCZY: *i. m.* 205.)

⁸ Zsaskovszky József Alsókubinban született 1830. október 13-án. Középszkoláit Mosonmagyaróváron és Egerben végezte. Egerben lett teológus. 1853-ban szentelték pappá, ezt követően több helyen volt káplán. 1858-ban Egerben gimnáziumi és liceumi tanárnak nevezték ki. 1862–1873-ig a papnevelő intézet lelki igazgatója volt. Ezt követően Bélapátfalvára került plébánosnak, majd 1882-ben kanonok lett, illetve papnevelő intézeti igazgatónak nevezték ki. Jelentős egyházzenei tevékenysége. Egerben halt meg 1904-ben. (SZINNYEI József: *Magyar írók élete és munkái*. XIV. Bp., 1914. 1926. h.)

⁹ Zsendovics József 1831. július 17-én született Nagykéren. 1855-ben szentelték pappá Egerben. Ezt követően rövid ideig káplánkodott, majd az érseki udvarba került szolgálattételre. 1872-ben kanonoki címet kapott. Egyházi tevékenységén kívül az irodalom területén is munkálkodott. Részt vett az *Eger c. lap* szerkesztésében. Ő volt az *Egri Egyházmegyei Közlöny*, az *Elemi Tanügy* megalapítója és kiadója. Részt vett az egyházmegyei papság Irodalmi Egyletének megalapításában is, amelynek első elnöke volt. 1890-ben halt meg Egerben. (KONCZ Ákos: *Egri egyházmegyei papok az irodalmi téren*. Eger, 1892. 258.)

¹⁰ Danielik János 1817. május 20-án született Murányváraán. 1849-től egri kanonok volt. Még 1848-ban megbízták a *Religió és Nevelés* c. lap szerkesztésével. 1849-től a *Religió* c. lapot szerkesztette. Az 1850-es évek elején Kemény Zsigmond hatása alá került. 1851-ben lapját betiltották, majd pedig öt kéthónapi fogságra ítélték. 1852-ben lapja újra megindult és 1855-ig működött. 1853-ban a Szent István Társulat elnöke lett. 1858-ban a Magyar Tudós Társaság tagjává választották. 1883-tól egri érseki helynök lett. Szerkesztői, közéleti tevékenységén kívül, mint egyházi író is jelentős tevékenységet fejtett ki. 1888. január 23-án halt meg Egerben. (*Magyar Életrajzi Lexikon*. I. Bp. 1967. 346.)

¹¹ Lengyel Miklós 1802. december 5-én született Bökönyben (Szabolcs megye). A gimnáziumot Debrecenben és Miskolcon végezte. 1819-ben egri papnövendék lett, ahol 1826-ban szentel-

ki, hogy a programot a kiadó tulajdonosokkal tárgyalás, illetőleg megbeszélés alá vessék és alapos, illetőleg bővebb felvilágosítást szerezzenek.

Örömmel jelentem, s egész tisztelettel Nagyméltóságodnak, hogy programunk ellen a méltóságos főkáptalan nevezett tagjainak semmi kifogása sem volt, sőt azt teljesen jóváhagyták. Különben elvünk: szent hitünk és szent egyházunk fejéhez hú ragaszkodás, a kat. egyház és a kat. nép jogainak védelme; a nép, különösen a kat. népnek a szőnyegen forgó kérdésekbeli tájékoztatása, fölvilágosítása, a félrevezetés elleni óvása.

A kiadók, mint fentebb egész tisztelettel említém, a már nevezettek, alulírott mint megbízott szerkesztő neve alatt.

A Népújság mint a tisztelettel mellékelt mellékletből méltóztatik látni, minden tizedik napon egy ívvel fog megjelenni. Előfizetési ára egész évre 2 forint leend, ez a legolcsóbb, mit szabhattunk. Így is 6-700 előfizetőre leend szükség – miután a lap 1000 példányban fog nyomtatni. Csak a kiállítási és az expedicionális költségek fedeztessenek.

A szerkesztő és a melléadott két társ Sebők László és Vincze Alajos, valamint a munkatársak díja az önértet, s azon édes remény leend, hogy a kat. egyház dicsőségének előmozdításához egy porszemmel így talán ők is járulandnak, s hogy a kezdeményezés dicsősége itt is az egri clerusé.

Ha Isten segít, jövő hó 15-re egy mutatóvány számot adunk, mellyel az előfizetést is meggyorsítjuk. 1870. január 1-jén pedig az első számot mutatjuk be.

Midőn ezt Nagyméltóságodnak a legmélyebb fiúi szeretettel jelentem, egyszerűsind esedezem, hogy a vállalatot főpásztorilag helybenhagyni méltóztatssék.

Érezzük a kezdeményezés nehézségét; de miután mindent komolyan megfontoltunk, Istenbe helyeztünk bizalommal lépünk a küzdőtérre. Most csak kegyelmet, erőt és kitartást kérünk Istentől az ügyhöz, melyre vállalkozunk, mint hogy annál könnyebben megnyerhessük, szabadjon még egyet kérnem Nagyméltóságodtól, mint gyermek atyjától, azt tudniillik, hogy a vállalathoz adja atyai és főpásztori áldását.

Melyet legalázatosabb jelentésem és kérésem után Nagyméltóságod fölszentelt kezeit csókolva, magas atyai kegyébe ajánlok...¹³

ték pappá. Ezt követően egy évig volt káplán Makláron, majd Egerben, a Foglár-intézet aligazgatója, tanulmányi felügyelője lett. 1828-ban az érseki udvarba került. 1830-ban teológiai tanárrá nevezték ki. 1843–1851-ig Taron és Nagyállóban volt plébános. 1851-ben egri kanonok lett. 1870-ben kispósti címet kapott. 1873-ban érsekhelyettesnek és nagyprépostnak nevezték ki. 1879-ben választott püspöki címet kapott. Ő volt az 1860-ban alapított Egri Katolikus Legényegylet első elnöke. Az egyházirodalom terén is működött. 1889. október 10-én halt meg Egerben. (SZINNYEI: *i. m.* VII. 1900. 1068–1069. h.)

¹² Tárkányi Béla 1821. január 2-án született Miskolcon. Elemi és középiskoláit szülővárosában és Lőcsén végezte. 1836-ban egri papnövendék lett. Már papnövendék korában írt verseket és fordított. Felszentelése után udvari pap lett, majd Szenterszében volt káplán. Ezt követően ismét az érseki udvarba került, ahol Pyrker, majd Bartakovics érsek titkára volt. Az 1850-es években Egyeken volt plébános. Egyeki lelkipáztorként készítette el a Biblia fordítását és a *Katolikus Egyházi Énektárat*. 1868-ban kanonoki címet kapott. Ebben az évben az érsek kinevezte a fiú tanítóképző tanárának, majd igazgatójának. 1872-ben a fővárosba került, ahol a Szent István Társulat igazgatója lett. Irodalmi munkásságáért tagjává választotta a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság. 1886. február 16-án halt meg. (BENKÓCZY: *i. m.* 195–196.)

¹³ Egri Érseki Levéltár / Personalia Ladislaus Luga (a továbbiakban: EÉL.PLL.) Luga László, a Népújság szerkesztőjének levele az érsekhez. Eger, 1869. nov. 12.

Az érsek november 17-én a következő válaszlevelet küldte Lugának:

„A folyó hó 12-ről hozzámtett előterjesztéséből főpásztori meglepéssel értesültem, gyors, azon üdvös elhatározásáról, hogy több megyebeli áldozár buzgó közreműködése mellett Népújság cím alatt oly időszaki lapot szándékoznak a jövő évben megindítani és kiadni, mely törekedni fog ellensúlyozni az erkölcsstelen néplapok és iratok hatását, felvilágosítani és tájékoztatni, főleg a kat. híveket keresztényi és polgári kötelességeik iránt, s azok teljesítésére buzdítani. Szóval: ápolni a keresztény erkölcsöket, terjeszteni a józan haladást és felvilágosítást, melynek kútfeje Jézus Krisztus: a világ világossága.

Ily nemes irányú vállalatához szívesen járulok főpásztori helybenhagyással és pártfogással.

Napjainkban bizonyára felettébb szükséges, hogy szent hitünk igazságainak, s egyházunk megtámogatott jogainak azon fegyverrel is védelmére kelünk, melyet a támadóok használnak.

Legyenek ezért hívek kitűzött elveikhez, és működésükben kövessék Szent Ágoston ama ismeretes mondását »in necessaris unias, in dubiis libertas, in omnibus autem charitas« (szükségben egyetértés, a kétes dolgokban szabadság, s mindenben szeretet – Sz. K.)¹⁴

Az újság mutatószámára 1869. december végén jelent meg. A szerkesztő munkatársai Ethei Sebők László és Vincze Alajos római katolikus papok voltak. Az első szám 1870. január 1-jén jelent meg. Az újságot minden hó 1-jén, 10-én, 20-án adták ki egy ív terjedelemben. Előfizetési ára indításkor egy évre 2 forint volt, félévre 1 forint. Az egyenkénti példányok 10 krajcárba kerültek. Azoknak, akik egész évre előfizettek, kedvezményül a *Népújság könyve* című kiadványt adták ingyenes formában.

Az országos terjesztésű lap népies hangvételű volt. Irányára jellemző volt az akkori szabadelvű kormányokkal szembeni politikai ellenzékiség, s a vallásos szellem. A közölt írások világos stílusban készültek. Sokat foglalkoztak a falusi népet érintő politikai, társadalmi, erkölcsi kérdésekkel. 4500 példányban jelent meg. Előfizetői főleg a falusi nép közül kerültek ki.

1872. január 6-tól a lapot minden szombaton megjelentették. Az ezzel kapcsolatos nyilatkozat így hangzik:

„Részünkről jobb újévi ajándékkal nem kedveskedhetünk t. előfizetőinknek, mint annak kijelentésével, hogy az egeri Népújság minden héten éspedig szombaton fog megjelenni a régi ára mellett.

A legkedvesebb újévi ajándékot pedig mi kaptuk kedves népünk részéről, s ez az ajándék nem más, mint az a bizakodás, mellyel országunk minden vidékének lakosai lapunk zászlaja alá csoportosulni ismét sietnek. Cifra szavakkal, mézes ígéretekkel nem kecsegtetünk senkit, mert az igazság, melyet szolgálunk, hála Istennek nem szorult cifra cégérre. Valamint eddig, úgy ezentúl is azon alapon fogunk dolgozni, melyet népünk szentesített, igyekezni fogunk előmozdítani minden jót, mely a haza boldogságára vezet. De másrészt nem fogunk szemet hunyni semmiféle igaztalan vagy káros intézkedés előtt, nem fogunk hallgatni, ha talán népünk igazát és jogait látjuk veszélyben forogni; s nem lenne szabad hallgatni akkor, ha bármely párt vagy kormány ősi szent jogaink árán akarná elérni az országos népszerűséget, vagy bár-

¹⁴ EÉL. PLL. Az Egyházmegyei Hivatal levele Luga Lászlónak. Eger, 1869. nov. 17. 1691/1869.

mely más céljait, szóval csak az igazságnak és a jognak, s ezáltal édes hazánk és népünk boldogulását akarjuk szolgálni.”

Az 1872. január 13-i számban a szerkesztő az alábbi nyilatkozatot tette közzé:

„T. Olvasóinknak utólag kijelentjük, hogy újévtől Pesten megjelenő Nép újsága című lapnak semmi összeköttetése nincs az egri Népújsággal. Ezt kötelesség is kijelenteni, miután előfizetőink közül többen akaratlanul, itt-ott pedig a postamester urak készakarva Pestre utalványozták az előfizetések egy vagy két forintját. Talán azért, mert a pesti Nép újság, a kormány bizalmas újsága küldetett szét. Minden félreértés kikerülése végett kérjük e két újságot egymástól megkülönböztetni. – Luga László, az egri Népújság kiadója, szerkesztője.”

A lap indításakor kifejtett programját az 1886. január 7-i számban a szerkesztő megismételte, illetve felsorolta a lap megrendelésével járó kedvezményeket. A felhívás szövege így szól:

„A t. olvasókhoz – a Népújságban, valamint eddig úgyszintén ezután is katolikus – konzervatív politikai irányt fogunk követni, s legjobb meggyőződésünket férfias bátorsággal kimondani.

Figyelemmel leszünk arra, hogy közleményeink felkaroják mindazt, ami magyar népünket érdekelheti.

Ajánljuk lapunkat a nép azon barátainak is figyelmébe, kik a magyarosítás ügyén buzgólkodnak.

A Népújság megjelenik minden csütörtökön egy íven változatos tartalommal.

Évi előfizetési ára: Egész évre 2 forint. Félévre 1 forint. Negyedévre 50 krajcár.

A gyűjtőknek minden 6 példány után egy ingyenpéldánnyal, vagy az ennek megfelelő pénzüsszeggel szolgálunk. A tiszteletpéldány bárki nevére átírátható.

Kik tíz előfizetőt gyűjtenek, azoknak a tiszteletpéldányon felül hasznos könyvet küldünk.

Újólaj ajánljuk lapunkat a t. olvasó közönség szíves pártfogásába. A Szerkesztőség.”

A lap rovatainak felépítése a következő volt: vezércikk, tudósítás az országgyűlésről, hazai ügyek, mi hír a világban? (külföldi hírek), mulattató versek, prózai alkotások, közmondások, találós kérdések, adomák, tanácsadó, mi újság? (hazai hírek), adakozások (a különböző célokra történő adakozók nevének felsorolása). Az országos vásárok időpontjai, pályázatok, felhívások, az arany és ezüst forint beváltási adatai, irodalom (itt könyvcímeket és könyvismertetéseket közöltek), szerkesztői üzenetek.

Az újság minden számát vezércikkkel kezdte a szerkesztő, amelyek aláírás nélkül vagy álnéven jelentek meg. Ezek többségét feltehetően a szerkesztő írta. A vezércikkek aktuális országos és helyi kérdéssel foglalkoztak. Közülük a teljesség igénye nélkül csak néhány fontosabbnak ítélt írást emelünk ki.

Az 1870. január 10-i számban a községek, a július 10-i számban pedig a vármegyék rendezéséről közölt a lap vezércikket. A két cikk az országgyűlés által abban az időszakban elfogadott törvényeket elemezte, különös tekintettel azok falusi lakosságot érintő rendelkezéseire.

Az 1871. május 10-i vezércikkben a franciaországi földosztási kísérleteket ítélte el a lap, s felhívta a figyelmet arra, hogy nem volna jó, ha e törekvések hazánkban is utat találnának.

Hazánkban a kiegyezés után rendkívül gyorsan és széles körben terjedt a modernkori ponyvairodalom, főként Bagó Márton és Bucsánszky kiadók által. Országszerte olvasták például a *Hét menyei zár*, a *Krisztus Urunk levele*, a *Disznóvá lett zsidó*, az *Elátkozott apa*, a *Kristóf imádsága* című ponyvákat. A vezércikk írója felhívta a figyelmet e munkák okozta lelki károkra, úgymint: a nép körében terjesztik a különböző babonákat, kicsalják a szegény nép pénzét, és a család ellen nevelnek, terjesztik a rossz erkölcsöket.

Az 1871. november 1-jei számban közreadott *Egy nagy beteg* c. vezércikkben Ausztria korabeli állapotáról olvashatunk többek között ilyen mondatokat: „Régen, nagyon régen beteg már, sokszor vonaglik is. A miniszterek mint orvosok egymás után állanak a beteg ágya mellett, de nemcsak a kuruzslók, hanem még a legjobb orvosok is kidőlnék a gyógyításból.”

A cikkíró szerint a betegség oka a monarchia népeinek torzszalkodása, versengése Ausztria kegyeiért. „De mi magyarok merre forduljunk?” – tette fel a kérdést a cikkíró. Majd megállapította: „A magyar nemzet árva, melynek jajkiáltását semmiféle más nemzet nem hallja meg..., ha élni akarunk, egységre, összefogásra van szükségünk.”

Az 1872. február 24-én a *Mi a célunk?* című vezércikk az akkor országszerte szerveződő katolikus egyesületekkel, olvasóköroökkel, kaszinókkal foglalkozik. Ezek célját a cikkíró abban látja, hogy ezeknek védeni kell a katolikus egyház függetlenségét, szabadságát, s jó könyveket kell adni a nép kezébe, valamint hasznos ismeretekre kell tanítani őket.

A lapban gyakori téma, természetesen nemcsak a vezércikkekben, hogy a Kárpát-medencében élő idegen ajkú népek: szlovákok, románok, szerbek, horvátok, ruszinok az anyanemzet, a magyarság érdekeit veszélyeztetik, s népünk kisebbségbe szorítására törekednek. Nem véletlen, hogy az 1873. július 26-i számban *Magyarosodjunk*, az 1886. március 25-i számban pedig *Magyarosítás* címmel jelentetett meg a szerkesztő vezércikket. Az utóbbiban ilyenek olvashatók: „Ezer év alatt nemzetek emészttek el Európa térképéről. És mi annyi külellenséget legyőzve, annyi belviszályal küzdve még ma is élünk, és nem csupán élünk, hanem hála a gondviselésnek! számot is teszünk Európában.”

Miután Kossuth Lajost 1876. december 27-én távollétében Cegléden egyhangúlag országgyűlési képviselővé választották meg, a lap ezzel az eseménynyel is vezércikkben foglalkozott. A nagy hazafit ebből az alkalomból az 1877. január 18-i számban köszöntötte. Többek között ezt írta:

„Ő szereti hazáját, szeretné, ha tudná, megmenteni a sok bajtól, mert tudja, hogy az ő politikai nézeteit ma kevesen követik e hazában, mert tudja, hogy mit ő akar, ki nem vihető azon úton, melyen ő akarja, ezért fáj a lelke, s ezért írja, hogy nem jöhet haza.”

A lap gyakori témája a század végén szárba szökkenő szocialista mozgalom is, amelyet a lap konzervatív, nemzeti irányja miatt természetesen elítélt. Már az

1871. június 1-jei számban *Zavargó munkások* címmel jelent meg a témáról vezércikk, amelyben elítélte a sztrájkolókat, így írván róluk:

„Már nálunk fele baj sem volna, ha nem ámitánák a becsületes jó népet holmi dologke-
rülő szájaskodók, akiknek orra mintegy vörös zászló, mindíg a forradalomra igazat.”

Az 1878. november 28-i számban *A szocialisták* címmel közölt a lap vezércikket, amelyben ismét elítélte a hazai szocialista mozgalmat.

Abból az alkalomból, hogy 10 év telt el azóta, hogy 1869 decemberében a *Népújság* mutatóvényszáma megjelent, a szerkesztő a *Magyar népnek* címmel tett közzé vezércikket. Ebben többek között ezeket olvashatjuk:

„A Népújság a jövőben is marad, ami eddig volt, az olvasókat szerető, magát a haza sorsáról és a nagyvilág járásáról tájékozni akaró magyar ember kis lapja. A mai politikai pártok egyikéhez sem csatlakozunk határozottan, mert mi hívei voltunk és leszünk a katolikus, konzervatív politikának, valamint szabadelvű, úgy szélső politikát sem újtunk.

Elfogadjuk, megdicséjük, amit hazánkra és a népre jönak, üdvösnek tartunk, ellenben ostorozni fogjuk mindazt, ami meggyőződésünk szerint a szegény házara káros lehet.”

Vezércikktema lett az 1888. január 8-i számban az akkor országszerte terjedő, a magyar bor hitelét rontó borhamisítás is. Az év június 22-i számában vezércikk foglalkozott azzal a hírhedt esettel, hogy Egerben egy közös hadseregbeli tiszt megsértette a magyar zászlót.

Gyakori vezércikktema a korabeli hazai ipartámogatás (az ún. merkantil gazdaságpolitika) is. Az 1881. április 18-i számban *Pártoljuk a magyar ipart* címmel vízsabályozások jelentőségéről olvashatunk, amelynek hibáit is ostorozza a cikkíró.

A lap mindig harcra kész, ha katolikus érdekek védelméről volt szó. Az újság 1881. július 3-i számában három részből álló cikket tett közzé *Milyen iskolát akar a katolikus nép* címmel. A július 21-i számban a *Népnevelés érdekében* című vezércikk többek között megállapította, hogy „Az 1868-ik évben készült iskolatörvénycikknek megbocsáthatatlan bűne van: összezavarta a hitfelekezetek békéjét, ellenséges állást foglalt el a hitfelekezetek irányában, roppant terhet rak az adófizető nép nyakába.” Az írásban többek között ezeket találhatjuk:

„A mi álláspontunk egészen elüt a kormány szándékától az iskolakérdésben. Mi a hitfelekezeti iskolák barátai vagyunk, mi nem azt akarjuk ezáltal, hogy csakis kizárólag katolikus jellegű iskolák legyenek, hanem azt, hogy minden hitfelekezet tartsa meg az iskoláit, s nevelje a gyerekeket vallásosan.”

Az 1890. január 3-i számban olvasható *A katolikus önkormányzat* című vezércikk a katolikus autonómia elveinek megfogalmazását követelte. Az 1890. augusztus 21-i számban tette közzé a szerkesztő a *Katolikus vallás Magyarországon* című vezércikket, amelynek írója azt állította, hogy Tisza Kálmán tizenöt éves miniszterelnöksége alatt a katolikus vallást hazánkban elnyomták, s csak a kálvinista vallás erősödhetett.

Tisza Kálmán mint miniszterelnök egyébként gyakori céltáblája volt a lapnak. Az 1885. január 15-i számban *Tisza Kálmán* címmel közölt vezércikket a lap, amelyben – elég sajátos utalással a kiegyezést kezdeményező nagy politikus nevére – arról a véleményről értesülhetett az olvasó, hogy „mint pártvezér Tisza sem volt jobb a Deákné vásznánál: mint főminiszter sem jobb a többinél. Ő szidta a hatalmon lévöket, őt szidják a hatalomra törekvők.” Mivel már ekkor élen jártunk a nemzetközi öngyilkossági statisztikában, nem véletlen, hogy az 1886. március 4-i számban olvasható *Egy nagy métely* című vezércikk.

A 48-as és Függetlenségi Párt programját elfogadva, a magyar nyelv bevezetését követelte a lap a hadseregben az 1888. augusztus 9-én közzétett vezércikkében.

Az újság nagy érdeme, hogy szorgalmazta az óvodák hazai elterjesztését. Az 1891. január 22-i számban a *Kisdedek megoltalmazása* című vezércikkében az országgyűlésben a kisdedóvásról előterjesztett törvényjavaslatához szól hozzá.

A lap nyíltan vállalt konzervatív katolikus szellemisége folytán a vezércikk témák közül nem maradhatott ki a századvégi egyházpolitikai harc sem. A polgári anyakönyvvezetéssel többször foglalkozott a *Népújság*. Erről a témáról szól az 1893. január 16-i számban közölt vezércikk is.

Az újság hasábjain mindvégig érzékelhető a lengyel nép iránti szimpátia. Egy lengyel delegáció 1885. szeptemberi budapesti látogatása a szeptember 15-i számban *Lengyel vendégeink* című vezércikk közzétételére készítette a szerkesztőt. 1887. július 7-én *Szegény lengyelek* címmel olvasható vezércikk a lapban, amely a lengyel nép korabeli gondjairól szól.

Minden év elején összefoglaló értékelést közölt a szerkesztőség az elmúlt esztendő bel- és külpolitikai eseményeiről.

A vezércikkeken túlmenően is jelentek meg cikkek egy-egy időszakról, aktuális politikai, gazdasági, társadalmi, ideológiai és kulturális kérdésről. Az induló, 1870-es évfolyamban több hónapon keresztül közölt a szerkesztő cikket égető kulturális kérdésekről. A március 10-i és május 1-jei számokban az akkor országszerte szerveződő olvasókörokről kaphattak tájékoztatást az előfizetők. A cikk írója az olvasókörokrébe lépni szándékozókat az április 1-jei számban az alábbi jó tanácsokkal látta el:

„Olvasó kell, de: mikor tehát arról van szó édes hazánkfia, hogy beírasd magad valamely olvasókörore, ne cselekedd ezt vakon: hanem jól utánanézz: vajjon micsoda olvasmányokból merítgetik ott az ismereteket? S ha azt látod, hogy ott vallásodat, anyaszentegyházadat pellengérré állító újságok és könyvek táplálják a tagok lelkét, nem, te ne fizess, hanem még akkor se állj közéjük, ha ők fizetnének neked, mert az ilyen társulatot lelkiismeretes katolikus embernek se részvételével, se pénzzel nem szabad támogatni.”

Az 1870. év során több cikk jelent meg az iskolákról az 1868-as iskolatörvény bevezetése kapcsán. A februári-márciusi számokban tette közzé a szerkesztő az *Esti beszélgetés az iskolákról* című dialógust több folytatásban. A június 1-jei számban *Az iskola nélkül* címmel egy cikket olvashattak, amely a törvényben szereplő közös iskolák ellen foglalt állást.

„A közös iskolákban a sokféle hitű gyermek élesen fog szembe állni egymással, mert azt is tanulni kell hitoktatójától, hogy miért igazi az ő vallása... Tanácsosabb tehát a katolikus iskolát megtartani. Elég lesz a kormánynak az, ha felügyel, sürgeti az iskola berendezését, a folyamatos előrehaladást.”

Az augusztus 10-i számban az iskolaszékek feladatait elemezte a lap.

Az október 10-én közölt *Honvédtiszt* című írás abból az alkalomból jelent meg, hogy a 48-as és a Függetlenségi Pártban egyre erőteljesebben merült fel az önálló magyar hadsereg megteremtésének gondolata. Ezért fogalmazta meg a cikk írója, hogy „A magyar nemzet ismét honvédeket akar nevelni fiaiból, ahogy 1848-ban, hogy az ország erősebb, hatalmasabb legyen, ... és már vannak honvédeink.”

Az 1871-es évfolyam aktuális kérdésekkel foglalkozó írásai közül a februári számban közölt *Népnevelési egyletek* című írást, az április 10-i számból *A községi törvény* című cikket emelhetjük ki, amely az országgyűlés által elfogadott törvényt elemezte. A községi törvény fontosságából kiindulva a lap szerkesztője a következő évben, 1872-ben a január 6-i, január 13-i és január 18-i számban tette közzé *A községek rendezése* című értelmező jellegű írást, amelyben katetikus formában dolgozta fel a törvény szövegét.

A *Népúj-ságban* többször olvashattunk a moldvai csángó magyarokról. Az 1872. február 3-i számban *Távol lakó magyar testvéreinkről* címmel találhatunk egy cikket a témáról, amely két részből áll. Az első részben egy moldvai misszionárius lelkész levele olvasható, aki Luga László szerkesztőtől *Népúj-ságot* kért, s a levélben a csángók történetéről, s akkori helyzetükről is írt. A szerkesztő válasza a következő volt: „A Népúj-sággal igen szívesen szolgálunk, sőt több magyar ajkú községnek is legszívesebben megküldjük, több példányban is, csak tessék megírni hová és kinek a nevére küldjük?” Ehhez kapcsolódik az április 27-i számban közreadott *Még egyszer magyar testvéreinkről* című cikk, amelyben arról tájékozódhattak az olvasók, hogy az említett misszionárius lelkész felhívására kevés pénz érkezett. A szerkesztő a cikk végére azt a megjegyzést illesztette, hogy a *Népúj-ság* szerkesztőségében 77 forint 50 krajcár gyűlt össze erre a célra. A június 1-jei szám *Még egy szó magyar testvéreink ügyében* címmel az előző írás szerzője további adakozásra szólított fel.

Már az 1871-es évfolyamban olvashattunk egy cikket a szerkesztő tollából: *A régiségek gyűjtéséről*. Az április 13-i számban ismét a szerkesztő tette közzé *Szóljunk a régiségekről* című írását, amelyben az emberiség régi szokásairól írt. Egy hét múlva, április 20-án Luga *Egy régiségkereső: Szóljunk a régiségekről* címmel írt ismét e témáról, s többek között e mondatot olvashatjuk írásában: „Magyar emberhez illő tisztelettel viseltessen tehát mindenki az efajta ősrégi dolgok iránt.”

Már az 1872. november 2-i számban értekezett a lap a kormánynak a század végén nagy vihart kiváltott polgári házasságot bevezető tervéről. Az 1878. augusztus 8-i és 15-i számban egy cikkirő *Népnevelésünk pangásának okait* ele-

mezte. Az okokat az alábbiakban látta: rossz a családi nevelés, sok szülő iszik, káromkodik, dohányzik; számos tanító nem él példamutató életet, továbbá: az iskola s a szülői ház között nincs jó kapcsolat.

A még 1871-ben felvetett népnevelési egyesület témájáról ismét foglalkozott a *Népújság* az 1880. augusztus 19-i számban, közelebbről Zichy Jenő gróf tervével kapcsolatban. Az 1881. március 24-i és március 31-i számban viszont újfent előtérbe került a polgári házasság bevezetésének kérdése, amelyet a cikkek írói határozottan elutasítottak. A június 16-i számban pedig közzétette a szerkesztő a pécsi egyházmegye június 6-án kelt tiltakozását a polgári házasság bevezetése ellen.

Az 1881. június 9-i és 16-i számban az iskolák ügyére hívták fel ismételten az olvasók figyelmét *Milyen iskolát kíván a katolikus nép* című cikkben. Ebben a következő állásfoglalás található:

„Az anyaszentegyház – tudniillik a keresztény hívek előljárói: papok, püspökök és a római pápa – tehát az anyaszentegyház avégre van, hogy a híveket tanítsa. Jó erkölcsű emberekké tegye és üdvözítse. ... Az állam dolga pedig az, hogy a polgárok közt a rendet és az igazságot fenntartsa.”

Az iskola és a népkönyvtárak megszervezésének fontosságát is felvetette a lap. Az 1881. november 24-i számban erről a témáról adott közre a szerkesztő egy, a *Népiskolai Tanügyből* átvett cikket.

Az 1882. évi és 1883-as évfolyamoknak hónapokon keresztül állandó témája volt az 1882. őszi tiszaezlári eset, más szóval Solymossy Eszter helybeli kislány váratlan eltűnése és halála. A kislány halála után az a hír kapott lábra, hogy őt a helybeli zsidók ölték meg azzal a céllal, hogy így nyerjenek vért a rituális pászka elkészítéséhez, majd hulláját a Tiszába dobták.

A történelmi irodalomból közismert: Solymossy Eszter esete, az ún. tiszaezlári vérvád koholmány volt. Ez alapul szolgált egy antiszemita hecc-kampány megindításához. A lap szerkesztője, cikkírói Solymossy Eszter haláláért a zsidókat tették felelőssé, s Eötvös Károly ügyvéd hivatalossá vált álláspontját nem fogadták el. Így a szerkesztő, illetve az érintett írások szerzői akarva-akaratlanul az eset kapcsán a feléledő antiszemitizmus táplálójává váltak.

Az 1883-as évfolyam másik jellegzetessége, hogy többször foglalkozott az óvodák felállításának kérdésével. Az 1884-es lapszámok állandó témája volt az új ipartörvény értelmezése.

Ugy hisszük, országos viszonylatban is úttörő munkát végzett a lap, amikor 1887-ben a siketnémák oktatásának szükségességével foglalkozott. A következő évben, 1888-ban méltán keltett nagy szenzációt a pesti villamosvasút megnyitása, amely szintén cikktéma lett.

A 90-es évek elején elkezdődő egyházpolitikai harcok lokális szintű nyitányát jelentette, hogy 1890. június 10-én állást foglalt az újság a vegyes házasságokról hozott törvény ellen. A cikkhez kapcsolódott témájában az 1893. május 4-én közreadott *Az állami anyakönyvezés* című írás, amelyben a szerző kelt a törvényjavaslat ellen. Ugyanebben a számban található egy cikk az izra-

elita vallásról, amelyben a szerző helyteleníti ennek a felekezetnek törvényes vallásként való elismerését.

Nem került e a szerkesztő figyelmét az 1891. május 1-jei orosházi és júniusi battonyai agrárszocialista lázadás sem. Természetesen a lap – irányvonalának megfelelően – ezeket elítélte.

A lap tudósított az országgyűlés üléseiről is. E rovatban Csepregi Dániel folyamatosan tájékoztatta az olvasókat a Házban történekről.

Az újság minden számában közölt szépirodalmi anyagot, amely versekből, népies „beszélyekből”, rajzokból, tárcákból, adomákból, találós kérdésekből tevődött össze. A versek többsége ún. népies jellegű, valláserkölcsi tartalmú, oktató jellegű költemény.

A *Népújság* elsősorban a korszakban népi hangvételűnek tartott költőket utánzó helyi szerzők, amatőr verselgető papok, tanítók, tisztviselők verseit közölte. A lapban főként a következő népies költők versei olvashatók: Arannyosy Celesztin ferencendi szerzetes, Baczó Ferenc, Baka Lajos, Balla Mátyás római katolikus, endrődi néptanító, Balla M. Károly, Benőfy Soma, Bodó Ákos erdélyi papköltő, Borhy Antal, Borsodi (Frint) László tanító, Buza Sándor, Czigliedy István, Dalmady Győző, Erdélyi Béla, Erdélyi Lajos ügyvéd, Fülöp István, Gyöngyösi (álnév – Sz. K.) Gyurkovics Béla, Hornung József református tanító, Huber Gyula, Hoffman Márton, Halmi István, Kulcsár Ernő, Kapitány Zsigmond református tanító, Korbuly József hírlapíró, Kovács Gyárfás, Kobak Antal, Kölln Gyula minorita szerzetes tanár, László István, Magyar Ernő, Molnár József holdi plébános, Nagy Sándor, Nyulasy Antal, Őrzi József, Petheő József, Petrikás Mór, Répássy János, Ruffay Pál, Sárffy Elek, Sebők Árpád, Szulik József, Szendrő (álnév – Sz. K.) B. Török Bódog, Tárkányi Béla, Váradi Ferenc gödöllői telekkönyvi betétkezelő, Virág József katonatiszt, Véczei Csiszér János, Végh Kálmán Mátyás papköltő, író, Vátzy János és Zalay Zoltán. Közülük a legtöbb verset Buza Sándortól közölte a szerkesztő. Az országosan ismert írók és költők közül Gyulai Pál, Jókai Mór és Pósa Lajos egy-két verse olvasható az újságban. Ezek kivétel nélkül utánközlések.

A lapban közreadott népies beszélyek többsége Vincze Alajosnak, az egri érseki tanítóképző tanáranak, majd igazgatójának (Csermely) a munkája. A lapban közölt szépirodalmi, prózai alkotások közül említésre méltó még Babik József 1891–92-es évfolyamban havonként közölt, egy-egy hónappal kapcsolatos népi és egyházi szokásokat feldolgozó írása.

A szerkesztő 1871-ben felkérte egyik munkatársát, Sebők Lászlót (álneve: Nótárius), hogy a falusi nép tanítása céljából írjon oktató hangú leveleket. Sebők a felkérés után 1872-ben, 1877-ben, 1878-ban, 1879-ben s 1880-ban közölte a lapban *A Nótárius levele* vagy a *Miért nem boldogul a magyar?* című cikksorozatát. 1872-ben Vincze Alajos harmincegy tréfás levelet könyv alakban is megjelentetett, amelyet 50 krajcárért lehetett kapni. Ezen kívül még 11 levelet írt, tehát összesen negyvenöt tréfás levél fűződik nevéhez, amelyből a lapban huszonkettő jelent meg.

A Népújságban közölt levelekben a köznép hibáit sorakoztatta fel. A bölcselet szemszögéből, a teológiai bölcseletet is beleértve meglehetősen lapos „igazságok” felsorakoztatása ez a levélsorozat, és nem mentes belső ellentmondásoktól sem.

A *Nótárius leveléhez* hasonló tartalmú, stílusú a *Falusi levelek* sorozat, amely 1882-ben jelent meg hat részben a szerző feltüntetése nélkül. Ebben a könnyen hívés károságáról, a túlköltekezésről, a haszontalan dolgok megvásárlásának helytelenségéről, a biztosítás, a fásítás hasznáról, s az iszákosság elleni küzdelem fontosságáról írt.

A *Hasznos tudnivalók* rovatban a falusi gazdáknak adott a lap jó tanácsokat.

A *Mi újság?* rovatban érdekes országos és helyi híreket tett közzé az orgánnum, nem feledkezve meg a külföldre szakadt hazánkfiaiáról sem. Ebből a rovatból emelünk ki néhány valóban fontos kérdést, illetve érdekességet. Az 1870-es december 1-jei számban olvashatjuk, hogy „Az Eger–Füzesabony között építendő vasútra is megtörtént már az alku. Lesz tehát vasutunk is, de mikor? Talán másfél év múlva.” Az 1871. november 9-i számában közölték a hírt, hogy „az egri vasút november 3-án csakugyan megnyitott. Ezt örömmel írhatjuk, mert valahára mi is gyorsabban érintkezhetünk a nagyvilággal.”

Az 1881. január 6-i számban tette közzé a szerkesztőség a jáki apátsági templom felújítására addig begyűlt összegeket. Ugyanebben az évfolyamban, a március 24-i számban, olvassuk a következőket: „Magyar kivándorlók Rendingből, Pensilvániából írják, hogy ott többszáz magyar kivándorolt, kik nemrég érkeztek Amerikába, munka, lakás és irány nélkül nyomorognak.” Az április 21-i szám arról adott hírt, hogy Sajósy Alajos az egri érsek megbízásából festett egy szentháromságot ábrázoló oltárképet a tófalusi templomnak. A június 2-i számban beszámolt a szerkesztő a nagy árvíz utáni szegedi építkezési tervekről, június 16-án, két hét múlva arról adott hírt a lap, hogy „Tárkányi Béla egri apát-kanonok nyolcadik római útjáról visszatért. Tárkányi a magyar katolikus egyházi Énektárt nyújtotta át a szentatyának.”

Az 1886. január 28-i számban érdekes hírt olvashatunk Simor János hercegprímás adományáról, amely szerint „Simor János Magyarország hercegprímása az utolsó fél év alatt 30 000-et megközelítő összeget adományozott jótékonyági és közművelődési célokra.” A következő hír, hogy „Almássy Pál arcképét Heves megye lefestette ülésterme számára, s az arckép 18-án lepleztetett le ünnepélyesen. A főispán, az ülésmegnyitó beszédében utalt a leleplezés ünnepére, az ünnepi beszédet pedig Zalár József főjegyző tartotta. Almássy Pál Heves megye alispánja s országgyűlési képviselője volt. 1848-ban a képviselőház alelnöke, kötelességét mindig híven, becsületesen teljesítette. A lendületes, szép beszéd zajos éljenzessel, félnék tetszéssel fogadtatott. Az arckép Kovács Mihály festő műve.”

Az 1886-os áprilisi szám arról adott hírt, hogy „Tóth István egri nyomdász a jeruzsálemi patriarcha, a pápa özsztenségének nevében a Szent Sír lovagjává nevezte ki. Tóth az egri és budapesti legényegyletek alapítása érdekében buzgó tevékenységet fejtett ki, s külföldön is szerzett magának érdemeket hasonló egyesületek alapítása körül.”

A lapban többszáz ismeretterjesztő cikk olvasható, amelynek többsége nem véletlen, hogy a mezőgazdaság kérdéseit helyezte előtérbe. Az írások szerzői sokat foglalkoztak a növénytermeléssel és az állattenyésztéssel egyaránt.

Írtak a szerzők az öntözésről, a növényi kártevőkről. Népszerűsítette a *Népúj-ság* a növényvédelem kérdéseit is. Foglalkoztak a szerzők a gyümölcsfák nyelésével, őszi metszésével és azok trágyázásával. Tanácsokat adtak arra vonatkozóan, hogy mikor kell a gyümölcsöt szedni. Közölte a lap a szüretelési szabályokat. Cikkeket olvashatunk a borok áráiról, a dinnye értékesítéséről, a dohány hasznosításáról, a gyümölcs-értékesítésről, a nád és a káka új felhasználási módzatairól. Nem feledkezett meg az újság a gyümölcsök, a zöldségek tartósításáról.

Számos cikk foglalkozott az állattenyésztéssel is. Így olvashatunk az újságban a korabeli halászatról, a baromfi-, a házinyúl- és a lótenyésztésről, az emlősállatok hasznáról, a hazai madarokról, a méhekről, a méhészkedésről, a hazai selyemhernyó-tenyésztésről. Több cikket szenteltek a sertéstartásnak és -hizlásnak.

Fontosnak tarották a tájékoztatást az állategészségügyről is, így mindegyiknek volt az ebek betegség elleni oltásáról. Érdekes cikk olvasható például Pasteurról.

Nem mellőzte a szerkesztő a korabeli fellendülő mezőgazdasági gépgyártás, illetve az új termékek népszerűsítését sem. Az 1892-es évfolyamban „A kiszagda” c. sorozat tudatosan foglalkozott a mezőgazdasági gépekkel. Egy-két agrártörténeti cikk is található a lapban, így például a burgonya- és dohánytermesztés történetéről.

A falusi nép felvilágosítása céljából többször foglalkozott a *Népúj-ság* a közigazgatási kérdésekkel, az akkor terjedő egyesületi mozgalommal.

Helyet kaptak egészségügyi és ismeretterjesztő cikkek, közöttük nevelésügyi témájú írások is. Így pl.: a gyerekkori kocsmázás (Sic!) károságáról, a gyerekevelés mesterségéről, a közös iskolákról, az iskoláztatás hasznáról, vagy a népoktatási törvényről, a ponyvairodalom károságáról, a szülői ház és a tanító kapcsolatának fontosságáról.

Olvashatók voltak a lapban földrajzi, csillagászati tárgyú írások is. A tematika igen változatos, a Balaton keletkezéséről, Egyiptomról, a Jászságról, a Kongó vidékéről, Magyarország nagyobb városairól szóló cikkek mellett írnak pl. a földrengés okáról, a naptárakról, a nap- és holdfogyatkozásokról stb.

Található a napilapban néhány néprajzi vonatkozású írás is, többek között: a bukovinai magyarokról, a csángókról, az eszkimókról, az indusok szokásairól, az alföldi lakodalmi szokásokról, a nép között uralkodó babonákról.

Luga a *Népúj-ság*ban a köznép történeti ismereteinek gyarapítása céljából több cikket jelentetett meg a magyar és egyetemes történelem tárgyköréből. Ezek közül csak a jelentősebbeket emeljük ki. Az 1872. július 6-i és 13-i számban olvasható a *Történeti képek a régi időkől* című írás, amely a honfoglalásról szól. Találhatunk az újságban leírást a koronázási jelvényekről, Szent László királyról, a tatárjárásról, a rigómezei csatáról, Hunyadi János török el-

leni harcairól, a mohácsi vész utáni évekről, a szerencsétlen sorsú Batori Endre erdélyi püspökről.

Az újság szándékoltan sokat foglalkozott az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emlékeivel. Az 1872-es évfolyamban mutatta be a tizenhárom aradi vértanú arcképét. Az 1896-os évfolyamban olvasható volt az aradi vértanúk életrajza. Az 1892–93-as évfolyamban két cikk is foglalkozott az 1848–49-es forradalmak emléktárgyait összegyűjtő Országos Múzeummal. 1872-ben kétrészes cikkben írt a lap a bukovinai magyarok történetéről. 1876-ban közölte a lap Deák Ferenc, 1880-ban pedig gróf Széchenyi István életrajzát.

Az egyetemes történelemmel foglalkozó írások közül a Gutenbergről, a könyvnyomtatás feltalálójáról, a csillagász Kopernikusról, az orosz Szuvorov altábornagról, a „Kosciuskó Tádé” lengyel tábornokról írott cikkek érdemelnék különös figyelmet.

A lap hasábjain nyelvészeti kérdésekről is olvashatunk. Például 1876 első felében több folytatásban közölte a szerkesztő az ún. magyar szótárt, amelyben olyan szavak magyarzatát adták, amelyek nem fordulnak elő a nép beszédében, csak könyvekben és újságokban.

A lap a jelesebb országos és helyi személyiségek elhunytja, temetése alkalmából nekrológokat közölt. Így pl. az 1870. június 10-i számban olvasható gróf Batthyány Lajos, az 1849. október 6-án kivégzett első felelős magyar miniszterelnök temetéséről szóló tudósítás, akit újratemettek. 1871. február 10-én báró Eötvös József vallási és közoktatásügyi miniszterről közölt a lap nekrológot. Az 1873. július 5-i számban található a május 30-án elhunyt Bartakovics Béla egri érsek nekrológja. Az 1881. június 16-i számban olvasható a június 12-én elhalálozott gróf Károlyi Istvánról, a Szent István Társulat alelnökéről szóló megemlékezés. Ez év július 20-án hunyt el a *Népújság* kiváló munkatársa, Ethei Sebők László, róla a lap július 28-i számában tudósított. Az 1887. február 7-i számban többrészes cikk olvasható a január 30-án rejtélyes körülmények között öngyilkosságot elkövető Rudolf trónörököséről. 1890. február 18-án hunyt el az 1867-es kiegyezés utáni első miniszterelnök, gróf Andrássy Gyula. Róla a február 27-i számban lehetett nekrológot olvasni.

Lapjában Luga László több alkalommal adott közzé felhívásokat. Például az 1872. október 15-i számban a szerkesztőét közli az 1873. évi bécsi világiállításon való részvételre. Az 1877. január 4-i számban az általa szerkesztett *Irodalmi Szemle* olvasását ajánlotta.

A *Népújság* felhívásokat tett közzé különböző szoborállítási akciók támogatása érdekében. Az 1876. július 20-i számban Deák Ferenc szobrának felállítására szólított fel a szerkesztő. Ő maga 5 forinttal járult hozzá a nemes célhoz. Az 1890. július 3-i számban Mátyás király kolozsvári szobra elkészítése érdekében, az 1890 áprilisában kiadott kolozsvári felhíváshoz való csatlakozásra szólított fel. 1892. november 17-én a Budapesten felállítandó Baross-szobor bizottságának felhívását tette közzé a lap.

A lap utolsó száma 1893. június 29-én látott napvilágot. A megszűnéséről már június 22-én a következő tudósítást tette közzé a szerkesztő:

„Tisztelt Olvasóimhoz! Előfizetésre való felhívást nem adunk többé. A Népújságot június végével, a 26-i számmal beszüntetjük. 23 és fél éven át folyton fáradtunk és irtunk. Most már jól fog esni a pihenés.

Előfizetőink a jövőben lapunk helyett a Budapesten megjelenő Magyar Néplapot fogják megkapni, amely a Népújságnál nagyobb és tartalomdúsabb. Volt féléves előfizetőink figyelmébe tehát a Magyar Néplapot ajánljuk, melynek programja és szelleme megegyez a mieinkkel: magyar és katolikus. Eger, 1893. június 18.”

Az utolsó számban e szöveget a szerkesztő az alábbi hozzátoldással megismételte:

„Most pedig búcsút veszünk a nagyközönségtől, különösen a magyar néptől, melynek ügyét 23 és fél éven át becsületesen szolgáltuk, igazát védelmeztük, hibáit szemére vetettük, de mindig szeretettel, önérzettel írjuk ide, lapunk volt a legelső és katolikus hetilap. Eger, 1893. június 27.”

Luga 1897. szeptember 23-án kelt feljegyzésében – visszatekintve a lap megszűnésére – a következőket írta:

„Utóbbi három év alatt folyton deficittel dolgoztam. A közönség Repcsányi Néplapjához csapott át. Így maradt rám 1891-ből 650 forint, 1892-ből 870 forint és 1893-ból 358 forint 67 krajcár adósság, mely összeggel a nyomdának tartoztam és tartozom. Az összegek törlesztésére képtelen voltam, mert csak annyit tudtam más oldalról keresni, amennyiből megélhettem.

1896 végén szándékom volt Érsek Úr öxelenciájához alázatos kérelemmel járulni, hogy tekintve 23 és fél évi szakadatlan munkásságomat, s tekintve, hogy a mondott időköz alatt 60–70 000 forintot kifizettem a nyomdának: adósságomat teljesen törölnetni szíveskedjen. Ebben a szándékomban súlyos betegségem megakadályozott, s folyó év végére halasztottam kérelmemet, de az események ebben megátoltak.

Az év végén a leszámolás alkalmával készpénz helyett elismervénnyel fizettem a nyomdának...¹⁵

KÁROLY SZECSKÓ

Die Zeitschrift *Népújság (Volksblatt)* (1869–1893)

Das erste katholische Wochenblatt in Ungarn

Die Abhandlung beschreibt die Geschichte des Wochenblattes, welches in Eger in der Redaktion von László Luga erschien. Das im ganzen Land verbreitete Wochenblatt erschien in 4500 Exemplaren, seinem Programm nach wollte es die katholisch-konservative Richtung folgen. In seinen Blätter berichtete es über die inländischen und ausländischen Ereignissen. Das Wochenblatt beschäftigte sich mit den zeitgenössischen katholischen Vereinen und Leserkreisen, mit den inländischen Nationalitäten und mit der damals sich organisierenden Arbeiterbewegung. Es nahm an den zeitgenössischen kirchenpolitischen Kämpfen teil, auch der Antisemitismus war ihm nicht fremd. Auch die Artikel über die Landwirtschaft und die Fragen der Verwaltung waren in ihm zu finden. Von seinen geschichtlichen Schriften mehrere beschäftigten sich mit der Geschichte der Ungarn in Bukowina. Nach einer Aufzeichnung des Redaktors wurde sein Aufhören durch seine Verschuldung verursacht.

¹⁵ EÉL. PLL. Luga László nyilatkozata. Eger, 1897. szept. 23., 1863/1898.